

Naši dopisi.

Od Kraško-vipavske meje 30. marcija. Posledice letošnje nenavadno hude zime čutili bomo prav bitko še dolgo časa. Pozebilo je nad polovico trt. Nada v dobro vinsko letino splavala je po vodi. Če se pomisli, da je pri nas glavni pridelek vino ter edini, iz katerega more naš kmet kaj denarja dobiti, potem se bode lahko sprevidelo, kako je opravičena poparjenost, ki je nastala vsled tega med našim ljudstvom.

Petnajstletne zaporedne slabe letine ogulile so našega posestnika uže do kosti. Toča, suša, strupena rosa, trtna uš, te šibe božje vrstile so se zaporedoma ter nam uničevale naše pridelke.

Letos nas je navdajala vender nada, da se nas bode Bog usmilil, ker so imele prošlo leto trte zdrav les in lepe mladike in jih ni poparila strupena rosa. Ali glej, nenavadno huda zima nam je uničila vse nade za več let, kajti marsikatero kapljo znoja popije naš trdi soldan, predno nam vanj na novo vsajena trta svoj sad rodi.

Ker se bodo morali napraviti novi trtni nasadi in je uže več naših vinogradov okuženih od trtne uši, bilo bi vender le umestno, ko bi kompetentne oblasti skrbele ter na nekak način našim kmetovalcem svetovale, kake trte naj sade, da se jih ne loti trtna uš. Da bodo mogli plačevati davke, mora se na kakoršen koli si bodi način pomagati našim uže onemoglim posestnikom. S tem bi merodajni krogi tudi preprečili, da ne bo veliko sveta, kateri je do pred malo leti donášal lepih dohodkov kmetu, ostalo opustošenega, kajti, ako se to zgodi, moral se bode kmet izseliti, državi pa bode nedostojalo mnogo prihodka.

Vreme je pri nas sploh čudno. Do zdaj smo imeli tako sušo, da smo morali hoditi po vodo uže daleč, zdaj pa deževno vreme zadržuje sajenje krompirja. Pri nas je namreč potrebno, da sadimo krompir zgodaj, ker bi ga drugače, ko bi ga sadili prekasno, suša — navadna naša gostinja od sv. Ivana dalje — ravno v zoritvi ujela in uničila.

Št. Vid nad Ljubljano. Naš nadučitelj Janko Žirovnik je sklical na 15. dan p. m. shod kmetovalcev v ta namen, da bi se pri nas ustanovila farna podružnica c. kr. kmetijske družbe. Odzvalo se je temu vabilu nad 100 kmetovalcev, kateri so pritrdili mnenju sklicatelja shoda in stvarnemu utemeljevanju predloga. Našim razumnim kmetovalcem bilo je jako všeč, da si naš nadučitelj tudi za napredek kmetijstva prizadeva, in vpisalo se jih precej po shodu 36 za člane c. kr. kmetijske družbe. Ker je naša fara uže prej nekoliko članov te družbe štela in ker se je nadejati, da jih bode še nekoliko pristopilo, smo preverjeni, da bode farna podružnica Šentviška gotovo pri prvem občnem zboru imela nad 50 članov. Bog daj, da bi ne le naša podružnica dobro napredovala, ampak da bi bila tudi v spodbudo drugim, kateri bi si po našem mnenju brez velikih težav ustanovili podružnice!

Iz Ljubljane. — Cestni odbor Vrhniški izvolil je za načelnika gospoda Karola Kotnika, posestnika iz Mirk, in za namestnika gospoda župana Vrhniškega, Gabrijela Jelovškega. — Cestni odbor za okolico Ljubljansko izvolil je za načelnika gosp. Andreja Kneza, posestnika na Viču, in za namestnika gospoda Jakoba Matjana, posestnika v Zgornji Šiški. — Ilirska Bistrica. Naš cestni odbor izvolil je za načelnika gosp. Josipa Domladiža iz Bistrice in za namestnika gosp. Jakoba Križnarja iz Zagorja. — Cestni odbor Vipavski izvolil je za načelnika gospoda Mateja Lavrenčiča posestnika iz Vrhpolja in za namestnika gosp. Andreja Rovana s Cola.

— Glejte, kaj delate! Tako slove napis uvodnemu članku „Edinosti“ z dne 25./3. 1891. l., kateri se začneja z naslednjimi besedami: „Mrtvi vstajajo iz grobov! Ne, vsaj niso bili res mrtvi — mi smo le mislili, da so mrtvi. Kdo neki? No kdo — Kranjski nemškutarji.“ Članek nas potem spominja onih časov, ko je bila moč naših narodnih nasprotnikov na vrhuncu, in z ozirom na delovanje enega dela Kranjskih narodnih poslancev v par zasedanjih deželnega zbora in na zadnje državno-zborske volitve se obrača člankar do onih pravih konservativcev, ki so se udeležili silnih bojov naroda slovenskega proti nemškutarskemu nasilstvu in katerim je še v živem spominu, koliko so oni sami trpeli za časa, ko so gospodovali narodni nasprotniki — s klicem: glejte, kaj delate! Mi se dobro spominjamo časov, ko je mala peščica narodnih nasprotnikov zapovedovala na Kranjskem, ko se je na razne načine zasramovalo vse, kar je bilo slovenskega, ko je celo vsak neotesanec hvalo žel, ako se je odlikoval z zabavljanjem na našo narodno duhoviščino, na naše narodne prvake in Slovence sploh. Mi žalibog ne moremo trditi, da vlada med slovenskimi poslanci deželnega zbora Kranjskega ona sloga, katera je vladala v nekaterih prejšnjih zasedanjih, in tudi ne moremo odobravati, vsega kar se je godilo za časa zadnjih državnozbornskih volitev. Iz tega bi se smelo sklepati, da tedaj tudi pritrujemo celi vsebini omenjenega članka, za katerega je dobil naš čast. tovariš pri „Edinosti“ od odlične strani informacije. Ali to ni tako. Mi radi priznavamo, da je članek jako umesten, da je v njem mnogo resničnega in da bi bilo želeli, da bi oni krogi, katerih se tiče, premišljali, kam jadramo, in krenili zopet na pravo pot, dokler še ni prepozno. Žalibog, da je le malo upanja, da bi se te tudi naše odkritosrčne želje kmalu uresničile! — Ne more se zanikati, da ne bi bili naši narodni nasprotniki pomagali enemu kandidatu k veliki večini glasov v skupini gorenjskih in notranjskih mest in trgov, ali odločili pa zmage niso. „Edinost“ piše v omenjenem članku tudi, da mora „zabeležiti pretužno istino, da so se pred volitvami vršile konferencije barona Winklerja s škofom Missijo na jedni in istega barona Winklerja z dr. Schafferjem na drugi strani in da se je pri volitvah tudi soglasno postopalo.“ Nam je dobro znano, da so tu omenjene konferencije niso vršile, in čuditi se mora vsakdo,

kdor naše razmere le površno pozna, trditvi, da bi se gospod baron Winkler z g. dr. Schafferjem mogel o volitvah dogovarjati. Kaj tacega si gotovo ne eden ne drugi teh dveh gospodov nikoli želel ni. Ali se je prevzv. gosp. knezoško¹ zanimal kaj posebno za tega ali onega kandidata, nam sicer ni znano, ali to pa iz najzanesljivejšega vira vemo, da bi marsikateri članek v naših dveh dnevnikih ne bil pisan, ko bi se bile v „Edinosti“ omenjene konferencije vršile in bi bil prevzv. gospod knezoškof mnenju gosp. barona Winklerja pritrdil. Tudi v tem ni bila „Edinost“ dobro poučena, ako misli, da je vlada z drugimi elementi zoper kandidata v notranjskih kmečkih občinah delala. Rekli smo uže, da je žalibog malo upanja, da bi se razmere na Kranjskem kmalu na bolje obrnile, in kakor rajni oče Slovencev in obče priznani vodja dr. Janez Bleiweis ni mogel nasledkov razpora takrat takozvanih Mlado- in Staroslovencev zabraniti, akoravno ga je naša duhovščina podpirala, tako malo bi mogel zdaj kedo ustaviti razpor in preprečiti slabe posledke, ako se prepirajoči stranki ne sporazumeta.

— Volitev državnega poslanca za mesto ljubljansko in trgovsko in obrtniško zbornico namesto pokojnega dr. Poklukarja razpisal je gosp. c. k. deželni predsednik na 7. dan aprila. — Da bi se postavil kandidat, zbralo se je velikonočni pondeljek precej volilcev v mestni dvorani. Shodu predsedoval je dr. vitez Bleiweis. Gosp. župan Grasselli nasvetoval je za kandidata gosp. Josipa Kušarja, trgovske in obrtniške zbornice svetnika in posestnika v Ljubljani; g. Regali naštel je več stvari, za katere naj bi se kandidat potezal in ko je še g. ces. svetnik Murnik priporočal kandidaturo Kušarjevo, bil je ta soglasno za kandidata sprejet. Isti dan se je g. Kušar tudi na shodu obrtnikov postavil za kandidata in ker so vsi narodni krogu edini, smo preverjeni, da g. Kušar ne bode našel nasprotstva.

— V Ratečah na Gorenjskem je 23. marca umrl 1801. l. rojeni župnik g. Andrej Dremelj.

— Umrl je v Opatiji Franc grof Meran, edini sin pokojnega nadvojvode Ivana.

— Splošna volilna pravica. Če delimo število prebivalcev v dolitevskih deželah s številom državnih poslancev, pride na 67.500 duš po eden poslanec. Po tem merilu bi imele posamezne dežele, ako bi se uvedla splošna volilna pravica, po toliko le poslancev: Galicija 97, sedaj 63 — Češka 87, sedaj 92 — Dolenje Avstrijsko 39, sedaj 37 — Moravsko 34, sedaj 36 — Štajersko 19, sedaj 23 — Tirolsko 12, sedaj 18 — Gorenje Avstrijsko 11, sedaj 17 — Bukovina 9, kakor sedaj — Šlezija 9, sedaj 10 — Dalmacija 8, sedaj 9 — Kranjsko 7, sedaj 10 — Koroško 5, sedaj 9 — Istra 5, sedaj 4 — Gorjsko in Gradiška 3, sedaj 4 — Solnograško 3, sedaj 4 — Trst 2, sedaj 4 — Predarlsko 1, sedaj 3. Češke dežele bi izgubile 8 poslancev, največ pa pridobili Poljaki in Rusini, namreč 34 poslancev.

— Veliki petek popoldne se je v Opatiji prigodila velika nesreča. Po morji so se vozili v čolnu grofinja Ana

Fries, njen šestnajstletni sin Jurij in grof Artur Kesselstatt. Veslala sta dva moža, grof pa je krmil. Morje je bilo zelo nemirno, in široko je pihal precej močno. Bili so že jako daleč od obali, kar se zažene velik val v čoln. Čoln se nagne, in vsi se zvrnejo v morje. Veslača sta srečno prišla iz vode do čolna. Grof Kesselstatt je hipoma zginil v morji. Grofinjo in njenega sina pa so valovi sem ter tja metali. Šli so jima z rešilnimi čolni hitro na pomoč, ali bilo je uže prepozno. Grofinjo so izvlekli mrtvo, sina njenega pa so prinesli nezavednega na breg, vendar se jim je posrečilo, da so ga zopet obudili. Grofa še zdaj niso našli.

— Ljudske šole na Kranjskem. Leta 1890. je bilo na Kranjskem 299 javnih ljudskih učilišč, in sicer 1 meščanska šola na Krškem in 298 ljudskih šol, ki so po posameznih okrajih tako le porazdeljene: Črnomaljski je imel 19 šol s 33 razredi, Kamniški 27 šol z 39 razredi, Kočevski 32 šol s 53 razredi, Kranjski 30 šol s 47 razredi, Krški 22 šol s 45 razredi, Litijski 20 šol s 37 razredi, Ljubljanski mestni 8 šol z 32 razredi in 8 vzporednicami, Ljubljanski okoliški 27 šol s 44 razredi, Logaški 22 šol z 49 razredi, Novomeški 30 šol z 41 razredi, Radovljiški 25 šol s 36 razredi. — Enorazrednic je bilo 177, dvorazrednic 65, trirazrednic 24, štirirazrednic 28, petrazrednic 3 in sedemrazrednica 1. — Mešanih šol je bilo 277, 12 jih je bilo le za dečke, 9 pa le za deklice. — V 67 šolah je bil pouk celodneven, v 205 poldneven, v 26 šolah pa v nekaterih celodneven, v nekaterih pa poldneven. Na novo so se začele lani 3 šole. — Pomožnih ali za silo šol je bilo 23 in ekskurendnih 5, privatnih pa 17, izmed katerih jih je imelo javnostno pravico 15. — Preteklo leto je bilo na Kranjskem 79.247 za šolo godnih otrok. Izmed teh jih je hodilo 62.888 v javne ljudske šole, 2968 v zasebna in druga učilišča, 938 jih je pa bilo po srednjih ali po obrtnih šolah. 748 otrok ni hodilo v šolo zaradi telesnih in duševnih napak, 4818 je bilo oproščenih, 6633 otrok pa ni hodilo v šolo iz malomarnosti ali drugih vzrokov. Zaradi malomarnosti je bilo lani prisojenih 6528 kazni, vendar so se razmere uže precej izboljšale.

— Gasilna društva na Kranjskem. Prostovoljnih gasilnih društev šteje dežela Kranjska 65. Najstarejše je Ljubljansko, ustanovljeno leta 1870. Leta 1871. sta bili ustanovljeni društvi na Krškem in v Ratečah, l. 1872. v Javorniku. Najmlajša društva so na Brdu, v Ribnici, v Mengiši, v Gradci, v Zagorji ob južni železnici, v Zagorji na Pivki, na Dovjem in v Idriji. Največ izvršujočih udov šteje društvo Ljubljansko 216, za njim Postojinsko 100, Št. Vid pri Ljubljani 82, Dolenja Vas 80 in c. kr. tobačna tovarna v Ljubljani 131. Največ podpornih članov imajo: Ljubljansko, namreč 90, Kočevsko 80, Kranjsko 66, Novomeško 59, Postojinsko 50, Brdsko 43. Med tistimi društvi, ki ne štejejo nobenega podpornega uda, je tudi Blejsko. Od vseh 65 društev jih spada k zvezi 41. Vseh izvršujočih udov je na Kranjskem 2428, podpornih pa 919.

— Pri zadnji ljudski štetvi so v Ljubljani našli 18 slepih oseb (9 moških in 9 ženskih), 25 gluhonemih (15 moških in 10 ženskih), 122 blaznih ali umubolnih (73 moških in 49 ženskih) in 7 bebastih (4 moški in 3 ženske). Izmed blaznih oseb, katerih je veliko z dežele, je največ jih v Ljubljanski deželni bolnici na oddelku za umobolne.

— Trgovska in obrtniška zbornica. Gospod trgovski minister imenoval je za vladnega komisarja pri trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani gospoda okrajnega glavarja Ludovika markija Gozani-ja, kateri je prideljen c. kr. deželni vladi v Ljubljani.

— Preteklo soboto je bilo na vseučilišči Dunajskem 73 medicincev promovanih za doktorje. Toliko število ni še nikdar dosedaj en pot vkupe doseglo doktorstva.

— Znižana poštnina za tiskovine. Od 1. marcija 1891. l. je plačevati za tiskovine, 50 do 150 gramov težke samo po 3 kr. Dosedaj se je plačevalo po 5 kr. Ta znižana poštnina velja za promet po naših deželah in z Ogrsko, za promet med Avstro-Ogrsko in Nemčijo pa samo od 50 do 100 gramov.

— Na celem svetu živi sedaj 1488 milijonov ljudi, in sicer v Evropi 380,200.000, v Aziji 850,000.000, v Afriki 127,000.000, v Ameriki 125,670.000 (v južni 36,420.000, v severni 89,250.000), v Avstraliji 4,730.000, v polarnih krajih pa 300.000.

— V Belgiji se zelo upirajo delavci ter vedno bolj popuščajo delo. Zdaj se upro v tem kraju, zdaj zopet v drugem. Kadar gospodarji ustrežejo eni želji, pa zahtevajo delavci zopet kaj drugega. In tako se bode zgodilo, da bodo ustavili delo prej ali slej vsi od kraja in se bode začela splošna socijalna vstaja po vsej deželi.

— Strašna smrt. V selu Drenovci na Hrvaškem se je igral desetleten deček na dvorišči z domačim psom, kar se priklati volk iz bližnjega gozda, zagradi otroka in ga odnese. Ko so šli iskat nesrečnega dečka, našli so samo stopalo ene noge.

— Največa kuhinja na svetu je v prodajalnici modnega blaga „Bon marché“ v Parizu. V tej kuhinji se kuha hrana za vse osebe, ki služijo v tej prodajalnici, to je za kakih 4000 ljudi. Najmanjši kotel drži 100 litrov, največi 500. Nekateri ponve so tako velike, da se v njih lahko peče do 50 $\frac{1}{2}$ g mesa. Za eno jajčno jed treba 7800 jajec. V kuhinji dela 60 kuharjev in nad 100 pomagačev.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Cesar je veliki četrtek umival dvajsetim starčkom noge. Navzočni so bili pri tem pobožnim opravilu tudi nadvojvode Karol Ludovik, Ferdinand, Friderik, Evgen in Viljem. Veliki petek so se udeležili pasijona in polaganja v grob v dvorni cerkvi: cesar, nadvojvode, ministri in dvorni dostojanstveniki.

Dunajski listi pišejo, da je vlada zaradi tega zopet želela grofa Hohenwarta v državni zbor, ker je grof Hohenwart ob sedanjih okoliščinah edini mož iz centra, kateremu bi se utegnili posrečiti, različne elemente na desnici združiti. Knez Lichtenstein, o katerem se je prej kot o nasledniku Hohenwartovem govorilo, ne more več v pošte hoditi.

Pretekli teden je bil na Dunaji tretji srednješolski shod nemško-avstrijski. Udeležilo se ga je 372 odposlancev, ki so zastopali 46 mest in 78 šol. Prof. dr. Alojz Höfler z Dunaja je govoril o višem pouku ter dejal med drugim, da je Avstrijsko srednje šolstvo za štirideset let pred nemškim. Posebno važen je bil referat o zdravstveni preiskavi gimnazij in realk. Govornik je priporočal, da bi profesorji enkrat v zdravstvenem oziru pregledali šolska poslopja in njih uredbo, potem da bi s pomočjo staršev ovedeli, po koliko ur delajo učenci doma in po koliko časa spe, zdravniki pa da bi otroke preiskali. Zdravniške ovedbe bi bile posebno važne. Na ta način bi oblastva dobila tehtno in trdno podlogo za presojo obstoječih šolskih načrtov in za njih popravo, učitelji in starši pa bi vedeli otroke vzgajati zdravju primerno.

Prva seja novega državnega zbora bode dne 9. aprila, 11. aprila pa pozdravi cesar obe zbornici državnega zbora s prestolnim govorom.

Umrli je profesor dr. Karol vitez Braun, učitelj teoretičnega in praktičnega porodništva na Dunajskem vseučilišči.

Dalmacija. — Dalmatinska mesta so izvolila v državni zbor Šupuka in Borčica, kandidata hrvatske narodne stranke. Volikem posestvu dalmatinskem pa je bil izvoljen grof Bonda, kandidat italijansko-srbske kompromisne stranke. Kandidat hrvatske narodne stranke je bil Katnič, ki je pa propadel s častno manjšino.

Zastopalo bode Dalmacijo po tem takem v državnem zboru 7 Hrvatov, 1 Srb in 1 Italijan.

Rim. — Umrli je za mrtvoudom soproga dr. Riegra, hči slavnega zgodovinarja in domoljuba češkega Palackega. Truplo bodo pripeljali iz Rima v Lobkovic na Češkem in je položili v družinsko rakev.

Italijanska vlada je poslala do vlade severno-ameriških držav formalen poziv, naj kaznuje začetnike umorstva v Novem Orleansu in dá odškodnino obitelim umorjenih Italijanov. Ves dogodek sedaj preiskuje veliko sodišče, katero je uže stavilo pod obtožbo nekatere porotnike, ki so umorjene Italijane rešili krivde.

Kralj Humbert je daroval za zgradnjo nove bolnice za nalezljive bolezni v Turinu na severnem Laškem 160.000 lir. Za ta zavod so začeli nabirati uže lani po smrti kraljevega brata nadvojvode Amadeja iz Aoste njemu v pobožen spomin ter so nabrali 170.000 lir. Ali prvotna namera ni bila vsem po godi, nekateri bi rajši, da bi se postavil kak krasen, umetalen spomenik. Dotični odbor se je obrnil zaradi tega do kralja. Kralj pa je odgovoril, da ga veseli, da hočejo